

NORDHORDLAND TINGRETT

DOM

Avsagt: 02.04.2012 i Nordhordland tingrett, Bergen

Saksnr.: 11-174617TVI-NOHO/

Dommer: tingrettsdommer Helge Lillebø

Saken gjelder: Krenkelse av EMK art. 8.

Dagfinn Berg

Advokat Christian Nicolay August
Håvik Wedler v/advokatfullmektig
Torill Terese Lie

mot

Staten v/Finansdepartementet

Regjeringsadvokaten v/advokat Ole
Marius Emberland

DOM

Saken gjelder spørsmålet om offentliggjøringen av Dagfinn Bergs ligningsfastsettelse for 2009 på elektroniske skattelister skjedde på slik måte at det krenker artikkel 8 i den europeiske menneskerettskonvensjon – heretter stort sett forkortet til EMK-, jf. også lov av 12 05 1999 nr 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett.

I ligningen for Dagfinn Berg for 2009 var det gjort en feil, slik at han sto oppført med kr. 1.363.149,- for mye i inntekt. Feilen ble senere rettet opp, men de uriktige opplysningene ble offentliggjort, bl.a. i pressen gjennom de elektroniske lister som skattemyndighetene ga pressen tilgang til. Berg mente at offentliggjøringen var i strid med EMK art. 8 om retten til respekt for privatliv, og stevnet Staten v/ Finansdepartementet med fastsettelsespåstand om at Skattedirektoratets utlevering av opplysning om inntekt, formue og skatt for inntektsåret 2009 var konvensjonsstridig. Staten påsto prinsipalt avvisning grunnet manglende behov for avgjørelse, og subsidiært frifinnelse.

Tingretten behandlet saken i hovedforhandling, og sa 06 05 2011 kjennelse med slik slutning:

1. Saken avvises.
2. Saksomkostninger tilkjennes ikke.

Tingretten fant at søksmålet måtte avvises uten realitetsbehandling, siden det ikke var slik rettslig interesse som kreves etter tvl. § 1-3 for tvistemål, idet spørsmålet kunne prøves på andre måter, og at det derfor heller ikke var søksmålshjemmel etter EMK art 13. Berg var uenig i den vurderingen, og anket avvisningen til Gulating lagmannsrett, som 20 09 2011 sa kjennelse, etter skriftlig behandling, der pkt. 1 lyder:

1. Tingrettens kjennelse oppheves og saken fremmes til realitetsbehandling for tingretten.

Det følger av premissene at lagmannsretten mente at søksmålsadgangen i EMK art. 13 her burde føre til realitetsbehandling, selv om der også måtte være andre måter å få prøvd spørsmålet på.

Etter at lagmannsrettens avgjørelse ble rettskraftig, ble saken returnert tingretten for realitetsbehandling. Tingretten har holdt ny hovedforhandling der den hørte forklaring fra Berg. Det var noe dokumentasjon som er nærmere beskrevet i rettsboken.

Om bakgrunnen for saken ellers, nevnes at Dagfinn Berg drev næringsvirksomhet som veterinær sammen med andre i et ansvarlig selskap (ANS) inntil han solgte sin del av virksomheten i 2009. I selvangivelsen var gevinsten ved salget, kr. 1.363.149,- ført opp riktig, men av uviss grunn hadde ligningsmyndigheten gjort endring, slik at i skattelisten fikk Berg tilsvarende for høy arbeidsinntekt. Selv om det ikke er opplyst hvorfor feilen skjedde, var det uansett en "ren lapsus" og kan ikke tilskrives Berg, noe som heller ikke er, eller har vært, påstått av ligningsmyndigheten. Som næringsdrivende fikk han skatteoppgjøret for 2009 den 20.10.2010, samtidig som skattelister ble gjort tilgjengelig for pressen. Han kontaktet straks ligningsmyndigheten, som etter hvert opplyste at de ville rette feilen med inntektsfastsettelse av eget tiltak, og det ble gjort. Berg forklarer at han fikk ubehageligheter, som bemerkninger fra tidligere kunder om for høy pris når han hadde så stor inntekt. Berg fikk opplyst at skattemyndighetene ville rette opp feilen i kommende lister som ble offentliggjort, men at det ikke kunne rettes i den listen som pressen allerede hadde fått. Han forklarer at han da kontaktet presse for å få dem til å skrive om feilen, slik at det ble kjent på den måten, men da det var forgjeves, rykket han inn avisannonse om at ligningen var feil, for å få slutt på bl.a. ubehagelige kommentarer. Slik retten forsto ham, var det spesielt den mangelfulle adgangen til korrigerende i allerede offentliggjorte lister som i praksis gjorde at han tok ut søksmål.

Gjennomgangen av reglene for offentliggjøring av skattelister tas mest hensiktsmessig nedenfor i rettens premisser, men her nevnes bare at reglene er endret etter 2009.

Dagfinn Berg mener at Skattedirektoratets utlevering av opplysning om inntekt, formue og skatteopplysninger for 2009 var krenkelse av rettighetene hans etter EMK art. 8 i flere sammenhenger. Han har likevel begrenset søksmålet til det som er særegent ved offentliggjøring på elektronisk søkbare lister med opplysninger om inntekt, formue og skatt på Internett er i strid med saksøkers rettigheter etter EMK art. 8.

Det tas generelt utgangspunkt i de interne norske regler om taushetsplikt for ligningsopplysninger, og unntaket for offentliggjøring i ligningsloven § 8-8. Verken loven eller forskrift inneholdt bestemmelser om begrensning i hvordan presse, og de som får opplysninger fra pressens offentliggjørelse, bruker opplysningene. Ligningsmyndighetene har adgang til å stille slike krav, og når myndighetene endog får betalt for tilgjengelig-gjøringen bør det settes nærmere krav, noe som er gjort senere. Han har likevel valgt å begrense tvistetemaet.

EMK art. 8 favner mange typer forhold, men etter Bergs oppfatning rammer den forhold som dette. Det er en indre kjerne med rett til å bestemme over egen identitet, og opplysning i skattemåling sier mye om personen. Når det i utgangspunktet er slikt vern, skal det ikke gjøres inngrep med mindre betingelsen i art 8 nr. 2 er til stede, og det er de ikke. Selv om det ikke er direkte sammenlignbare avgjørelser, vises til en rekke angitte avgjørelser hvor det kan trekkes ut elementer av interesse for denne saken.

Den prinsipale anførselen er at enhver form for elektronisk søkbare lister med opplysning om inntekt formue og skatt på Internett er i strid med saksøkers rettigheter etter EMK art. 8. Skattedirektoratets utlevering av de samme opplysningene (inntekt, formue og skatt) utgjør en krenkelse ved at pressen lager dataprogram og Internett-tjenester som ikke blir rettet eller ajourført, men ligger åpne på Internett i årevis og kan brukes av andre til å lage egne lister, som forblir offentlige "til evig tid". Dette er i strid med er i strid med saksøkers rettigheter etter EMK art. 8.

Selv om Statens egen utlevering ikke skulle være konvensjonsstridig, blir det likevel brudd på art 8 ved at Staten ikke har sikret seg kontroll over hvordan mottakerne bruker dataene. Presse og andre kan bruke listene til å lage underholdningsprogram, fordele skatteopplysninger på alder, adresse osv. Slik bruk går lenger enn det som er formålet med tilgjengeligheten.

Under enhver omstendighet blir det brudd på Bergs rettighet etter art 8, at Staten heller ikke har satt krav til bruk som i seg selv måtte være legal, ved at det ikke er aktivt krav om retting av feil i listene, bare oppfordring, bestemmelse om hvor lenge listene er tilgjengelige på Internett etc. Skattemyndighetenes egen dataliste er tilgjengelig et år på nettet, men feil av den type Berg var utsatt for, kan i prinsippet bli liggende tilgjengelig på internett "til evig tid". Unnlåtelsen er i strid med saksøkers rettigheter etter EMK art. 8.

Dagfinn Berg har slik påstand

1. Staten ved Skattedirektoratets utlevering av Dagfinn Bergs opplysninger om inntekt, formue og skatt for inntektsåret 2009 er et rettsstridig inngrep i hans rettigheter etter den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 8.
2. Saksøkte dømmes til å betale sakens omkostninger fra tidspunktet for domsavsigelse og inntil fullt oppgjør finner sted.

Staten v/ Finansdepartementet anfører at det ikke foreligger brudd på EMK art 8.

Det anføres prinsipalt at EMK art 8 ikke kommer til anvendelse fordi de interesser saksøker mener er berørt, ikke omfattes av bestemmelsen. At skattelistene gjøres tilgjengelig på den omtvistede måten, vedrører ikke borgerens "privatliv" i den forstand begrepet brukes i art 8 nr. 1 slik bestemmelsen tolkes etter alminnelige prinsipp for tolking av EMK.

Subsidiært anføres at de forhold saksøker krever dom for, ikke aktiverer Statens forpliktelser til å ivareta privatlivinteresser. Offentliggjøringen er ikke et "inngrep" i saksøkers privatliv. Det kan heller ikke legges til grunn at staten har en positiv forpliktelse

til å sørge for beskyttelse av saksøkers privatliv på slik måte at det aktiverer handleplikt med krav etter art. 8.

Atter subsidiært, dersom forholdet berører statens forpliktelser etter bestemmelsen, foreligger det ikke krenkelse av disse forpliktelsene. Det vises til praksis fra den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD). Selv om grunnvilkåret er til stede, er det ikke krenkelse der de tre kumulative vilkårene i art. 8 nr. 2 er til stede. Det er de her. Tilgjengeligheten gjennom offentliggjøring har hjemmel i lov, offentliggjøringen er grunnet i forhold som nevnt der, og vilkåret om ”nødvendig i et demokratisk samfunn” er også oppfylt. Nødvendighetskriteriet gir anvisning på forholdsmessighetsvurdering av en rekke element, som er til stede her. Staten har en omfattende vurderingsfrihet her.

Statens påstand er:

1. Staten v/ Finansdepartementet frifinnes.
2. Staten v/ Finansdepartementet tilkjennes sakskostnader.

Retten viser til at selv om Berg etter forklaringen mener at det er flere sider ved offentliggjøring av skattelister som kan være rettsstridige, har han knyttet søksmålet til det som er særegent ved offentliggjøring på elektronisk søkbare lister med opplysninger om inntekt, formue og skatt på Internett, spesielt ved den sk. masseutsendelsen til pressen. Han har tre alternative grunnlag for at det strider mot art 8:

- Prinsipalt: At enhver slik form for offentliggjøring er i strid med EMK art. 8,
- Subsidiært: At utleveringen iallfall blir konvensjonsstridig ved at pressen lager dataprogram og Internettjenester som ligger åpent på nettet i flere år og som kan brukes av andre til å lage egne lister
- Atter subsidiært: At konvensjonsstrid iallfall oppstår ved at Staten ikke sikrer seg kontroll over de utleverte talldata, som eksempelvis ved å kreve at lister oppdateres, forby underholdningsprogram, skatteopplysninger fordelt på alder, adresse, hvor lenge listene kan ligge tilgjengelige etc.

Tingretten finner at det foreligger brudd etter de forhold Berg har angitt som atter subsidiært grunnlag. Retten mener at offentliggjøring ikke er brudd som påstått i det prinsipale grunnlaget. Forholdene i det subsidiære grunnlaget kan tenkes å være konvensjonsstridige under andre faktiske forhold, men var det ikke slik situasjonen var her.

I det følgende begrunnes resultatet, og der retten først kommer inn på reglene om offentliggjøring av skattelister, så noe generelt om EMK, før den konkrete drøftingen av forholdene i denne saken.

Skattelisterne har vært offentliggjort i lang tid i Norge, iallfall fra 1862, men både måten tilgjengeligheten har skjedd på og begrunnelsen har variert. Opprinnelig var en delbegrunnelse å spare portoutgifter ved at skattyter selv måtte undersøke ligningsoppjøret, i stedet for å få det pr brev. Det ligger i sakens natur at begrunnelsen var annen da ligningen stort sett måtte baseres på skattyters egne oppgaver enn nå når ligningmyndigheten også får de fleste oppgavene fra andre, som arbeidsgiver, banker osv. Reglene er justert flere ganger, også etter år 2000, og denne saken avgjøres etter reglene slik de var for ligningsåret 2009.

Om tilgang til ligningsopplysninger nevnes at etter ligningsloven § 3-13 nr. 1 har ligningmyndigheten taushetsplikt om skattyternes formues-, inntektsforhold og andre bestemte opplysninger, og den gjelder for alle opplysninger myndigheten får om skattyterne i selvangivelser med vedlegg og tilhørende opplysninger. Det er unntak i lignl. § 3-13 nr 5, hvoretter taushetsplikten ikke omfatter innholdet i, og senere endringer i, skattelister som etter lignl. § 8-8 skal legges ut til alminnelig ettersyn eller endringer. Det er ikke egne bestemmelser i ligningsloven om hvordan innsynsretten skal gjennomføres, slik at de generelle reglene i offentlighetsloven regulerer det. Offentlighetsloven gjelder også elektronisk lagret materiale, men har ikke bestemmelser om sk. masseutlevering av slikt lagret materiale. Det er regulert i retningslinjer fra Finansdepartementet. Det er tolket slik at det er forskjellige regler for utlevering av kopi av skattelister på papir og elektronisk. Lignl. § 8-8 regulerer skattelister generelt, og det som har interesse her, er spesielt pkt. 3 i.f. hvoretter fullstendige skattelister kan utleveres i elektronisk form til pressen. Etter bestemmelsen kan departementet gi utfyllende forskrifter, og det er gjort i form som bl.a. gir retningslinjer for pressens bruk. Reglene i dag er innskjerpet i forhold til det som gjaldt for 2009-ligningen.

Et sentralt poeng i Dagfinn Bergs anførsler, er at listene kan krysskontrolleres for å skaffe andre opplysninger og sammenhenger enn det som var begrunnelsen for offentliggjøring, og at det gjerne ikke foretas retting i slike utleverte lister, med den følge at opprinnelige feil blir stående. I de nevnte retningslinjene har skattemyndigheten redegjort for endringer, og bl.a. at den som har fått utlevert listene har gratis tilgang til de endrede lister som offentliggjøres kvartalsvis. Revisjonen kan gjelde korrigerende av rene skrivefeil, endret resultat etter klage, søksmål etc.

Berg mener som nevnt at det kan reises spørsmål ved om praksisen fullt ut er i samsvar også med andre sider av norsk lov, men poenget her er at praksisen uansett strider mot EMK art. 8. Retten nevner så litt om forholdet til EMK generelt.

Etter lov av 12 05 1999 nr 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett, skal de konvensjoner som er nevnt i § 2 gjelde som norsk lov, og etter § 3 skal slike bestemmelser ved motstrid gå foran annen lovgivning. I § 2 står bl.a. Europarådets konvensjon av 04 11 1950 (EMK) med senere endringer og tillegg, slik at om

offentliggjøring/utlevering strider mot art 8 der, er utleveringen rettsstridig selv om den er i samsvar med øvrig norsk lovgivning.

Tingretten viser til at EMK gjelder forholdet mellom borgeren og samfunnet (The honourable State of Norway). EMK regulerer ikke hvordan Norge skal organisere forvaltningen, bare hvilke krav som samlet må være oppfylte. Det er da ikke i seg selv avgjørende hvorvidt den omtvistede praksis måtte være i samsvar med intern norsk rett eller ikke, bare om den krysser grensen som settes i EMK art 8. Den vurderingen omfatter både tolking av innholdet i bestemmelsen og anvendelsen. EMK er ikke statisk, og kan endre innhold etter endring i samfunnsforhold osv., men det er primært de organ som håndhever EMK, i første rette menneskerettighetsdomstolen (EMD) som avgjør grensegangen. Tingretten er enig med Staten i at nasjonale domstoler ikke kan gå foran i flytting av grensene.

EMK art 8 lyder slik i offisiell norsk oversettelse:

"Retten til respekt for privatliv og familieliv

1. Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse.
2. Det skal ikke skje noe inngrep av offentlig myndighet i utøvelsen av denne rettighet unntatt når dette er i samsvar med loven og er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, offentlige trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter."

Art nr. 1 gir vern for de fire rettighetene nevnt der, men i praksis brukes samlebetegnelsen respekt for privatlivet. Det er imidlertid ingen absolutt rett, idet inngrep i privatlivet er tillatt dersom de tre kumulative vilkårene i andre ledd er til stede; at inngrepet må ha formål som nevnt i bestemmelsen, at det er hjemlet i lov og at det ikke er uforholdsmessig.

I begrepet "Enhver har rett til respekt for..." i art 8 nr 1 ligger at det er den enkelte borger som har slik rettighet, og det er i prinsippet likegyldig om eventuelt uhjemlet inngrep kommer fra myndigheter eller fra andre borgere. Det er tolket slik at myndigheten ikke bare har plikt til selv å unnlate brudd på art 8 mot enkeltborgere, men også har aktivitetsplikt med å sikre borgere mot inngrep fra medborgere. Dette siste betegnes gjerne som bestemmelsens indirekte horisontale virkning. Som et tilfeldig, illustrerende eksempel kan vises til sak i EMD fra 2004 mellom prinsesse Caroline og Tyskland, der hun fikk medhold i at offentliggjøring av bilder av henne i en avis, var i strid med hennes rettighet etter Art 8. Det var materiale en avis hadde skaffet uten statens mellomkomst eller bistand, men Tyskland ble likevel dømt for konvensjonsbrudd, bl.a. ved mangelfull intern lovgivning/håndheving. Det blir da slik at ett spørsmål er om Statens egen offentliggjøring av de nevnte data i seg selv er brudd på Art. 8, men selv om det ikke var det, kan det tenkes

at det blir brudd dersom staten ikke hindrer bruk fra andre i strid med art 8. Selv om spørsmålene henger mye sammen og dels overlapper hverandre, viser det likevel at det må konkretiseres nøye hva som påstås å være konvensjonsstridig. Forholdet gjør også at når forholdene varierer så mye, blir det vanskeligere å finne direkte sammenlignbar praksis, bl.a. fra EMD. Slik Bergs anførsler er referert foran på side 5, gjelder den prinsipale påstand egentlig kun statens eget forhold, mens de to andre også gjelder passivitet ved ikke å hindre rettighetsbrudd fra andre (enn Staten).

Det nevnes også at Art 8 går på det objektive om vilkårene er brutt eller ikke. Det er uten betydning hvorvidt noen i tilfelle brudd kan bebreides for feilen eller ikke.

Generelt blir tolkingen av bestemmelser i EMK, som det følger av bl.a. Aall Rettsstat og menneskerettigheter, basert på tekst, forarbeid, formål, konsekvens, harmoni i regelverket og rettspraksis, som nevnt i første rekke fra EMD. For tolkingsmomentet ordlyd er prinsippet fastsatt direkte i Wienkonvensjonen av 1969 om traktatretten. Det er som nevnt EMKs egen terminologi, praksis osv som er avgjørende, men medlemsstatenes praksis har interesse i den grad det sier noe om hvordan EMK art 8 oppfattes. Selv om det for momentet rettspraksis er avgjørelser fra EMD som er det sentrale, har det naturligvis også rettskildebetydning hvordan norsk Høyesterett tolker bestemmelser i EMK. Det er opplyst at det er varierende praksis i medlemsstatene om offentliggjøring av de økonomiske opplysningene i ligningen. Denne variasjonen er formentlig ikke på grunn av skranken i EMK, men mer en generell vurdering av hvor man skal lande innen grensene for det EMK gir adgang til. Harmonihensyn gjør også at en ikke bare kan se på innholdet i den enkelte bestemmelse, men må se på sammenhengen i regelverket, eksempelvis er det ofte spørsmål om grensdragningen mellom de kryssende interesser i hensynet til privatlivet i art 8 og til ytringsfriheten i art. 10. Den nevnte Prinsesse Caroline-dommen i 2004 gjaldt denne avveiningen, og om forståelsen av dommen vises til tolkingen i flere Høyesterettsdommer, bl.a. den sk. Big Brother-dommen i Rt 2007 side 687. Det er ikke tale om avveining mot ytringsfriheten her, men avgjørelsene er likevel illustrerende for tolkingsmomentet med hensynet til harmoni i regelverket.

I overgangen til drøftingen av de konkrete forhold i saken, vises til at det som nevnt uomtvistet var feil i Bergs ligning for 2009 og at feilen ikke skyldes ham eller hans opplysninger. Slik forvaltningsfeil kan gi grunnlag for flere typer rettsfølger, som erstatning etc, men det er ikke krevd, og retten går ikke nærmere inn på det. Det som skal prøves, er det som følger av søksmålsadgang etter EMK art 13 om retten til et effektivt rettsmiddel:

“Enhver hvis rettigheter og friheter fastlagt i denne konvensjon blir krenket, skal ha en effektiv prøvningsrett ved en nasjonal myndighet uansett om krenkelsen er begått av personer som handler i offisiell egenskap. “

Det er da tilstrekkelig at Bergs påstand ikke har annen betydning for ham enn bekreftelse på at det var gjort en feil i forhold til EMK art 8. Det retten skal vurdere, er den konkrete offentligjøringen for 2009-ligningen og de regler som gjaldt for offentligjøringen strider mot EMK art 8. Det er ikke tema å vurdere holdbarheten under andre forutsetninger, eksempelvis etter regler og praksis som gjelder i dag.

I vurderingen av de konkrete forhold i denne saken, vises til at det som nevnt er flere kumulative vilkår i EMK art 8 som må være oppfylte for at Berg kan få medhold. Det er for det første spørsmål om Art 8 nr. 1 i det hele regulerer den type forhold det er tale om. Om det besvares bekreftende, er det videre spørsmål om normen i nr. 1 er brutt. Selv om den er brutt, er det som nevnt ikke i seg selv konvensjonsstridig dersom vilkårene i andre ledd er oppfylte. Partene er uenige både om forholdet rammes etter pkt. 1 og om "unntakene" i nr. 2 eventuelt kommer til anvendelse.

Staten anfører for det første at EMK art. 8 i det hele ikke kan anvendes på denne type opplysninger ved at det ikke omfattes av privatlivbegrepet i nr. 1.

Som det følger av Møse Menneskerettigheter side 400 flg. er begrepet respekt for privatliv i EMK art. 8 vidt og det kan ikke defineres uttømmende. Det gjelder en rekke typer forhold, og beskrives gjerne som retten til å være i fred når det gjelder private forhold. Det gir likevel begrenset veiledning i tolkingen.

Tingretten finner at det kanskje mest nærliggende er å ta utgangspunkt i det som Møse LC behandler under punktet om offentlige registre, og der det vises til at det både er spørsmål om bestemmelsen gir vern mot misbruk og om slike opplysninger i det hele faller inn under bestemmelsen. Det vises også til Kjølbro Den europeiske menneskerettighedskonvention – for praktikere, spesielt side 578 flg under punktet om "Viderebegivelse af persdonoplysninger." Det er tolkingsmoment i forskjellig retninger. Det er ikke direkte praksis fra EMD, men selv om det blir litt subtilt, mener tingretten at det kan trekkes noe ut av avgjørelsen dra EMD i 1985 Lundvall mot Sverige, hvor opplysning om manglende betaling av skatt var konvensjonsstridig, i kombinasjon med noen andre moment. Selv om Berg var uskyldig i feilen, er nå en gang skattebetalingslovens system slik at den fastsatte skatt skal betales, og skattyter får ny avregning om han vinner fram med klage. Berg kunne da risikere å måtte betale den feilaktig ilagte skatten, med beløp på kr. 600.000 – 700.000,-. Av 1985-avgjørelsen følger at skattemessige forhold iallfall kan rammes av bestemmelsen. Det er analogi, selv om avgjørelsen ikke kan brukes direkte.

Formålsbetraktninger er moment, men heller ikke det er entydig. Selv om anvendelsesområdet for EMK art. 8 selvsagt må avgjøres etter tolking av den bestemmelsen, har det likevel som nevnt interesse å se hen til de interne regler om

hensynene bak reglene om taushetsplikt i ligningsforvaltningen. Reglene om taushetsplikt i ligningsloven § 3-13 lyder i nr 1 slik:

Enhver som har eller har hatt verv, stilling eller oppdrag knyttet til ligningsforvaltningen, skal hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til det han i sitt arbeid har fått vite om noens formues- eller inntektsforhold eller andre økonomiske, bedriftsmessige eller personlige forhold.

Bestemmelsen er utdypet i lovforarbeid som Ot.prp.nr.29 (1978-1979):

Taushetsplikten har til formål å verne skattytere og andre mot at opplysninger til ligningsmyndighetene om deres individuelle forhold blir kjent av uvedkommende. Ligningsforvaltningen har en særdeles utstrakt og varig kontaktflate til allmenheten, og er svært avhengig av et åpent og tillitsfullt forhold. Det er derfor ønskelig at loven med rimelig presisjon angir de grenser for taushetsplikten som vil være av interesse for borgerne, uten å gå unødig i detalj. Det anses derfor unødvendig å ta inn regler i loven om at taushetsplikten ikke er til hinder for å gi opplysninger som er alminnelig kjente eller lett tilgjengelige andre steder, eller som gis i en slik form at de ikke kan føres tilbake til noen enkelt person, bedrift e.l., f.eks. statistiske opplysninger om en tilstrekkelig stor gruppe. Det foreslås ikke nærmere presisert hva slags opplysninger som regnes som personlige. Et naturlig utgangspunkt for fortolkningen finnes i forvaltningslovens § 13 annet ledds første punktum.....

Slik retten ser det, er det vanskelig å komme forbi at taushetsplikten primært er satt for å unngå at opplysninger om skatteytters personlige forhold kommer ut til offentligheten. Begrepet "personlige forhold" i lovens § 3-13 dekker mye av det samme som privatlivet i Art 8. Selv om ikke norsk intern rett er avgjørende for tolkingen av EMK Art. 8, må det etter tingrettens syn likevel kunne trekkes noe analogi hvor det er samme interesse som vernes.

Konsekvens og harmonihensyn taler etter rettens syn for at offentliggjøring på den måten det her skjedde rammes av privatlivbegrepet i Emk Art 8. Selv om det i utgangspunktet vurderes å gå inn under nr. 1, vil det likevel ikke hindre offentliggjøring i den grad, og på den måte, vilkårene i nr. 2 gir adgang til det. Det vil da være slik at selv om offentliggjøring går inn under dette grunnvilkåret, er det tilleggskriteriene som avgjør om den konkrete offentliggjøringen krenker rettigheten i art 8.

Det er flere andre moment som kan være relevante, men som har begrenset vekt, og dels trekker i flere retninger. Tingretten mener etter det som er nevnt over offentliggjøring av skattelite berører Bergs privatliv slik begrepet er brukt i EMK art. 8 nr. 1.

Spørsmålet blir så om offentliggjøringen er i samsvar med vilkårene for tillatte inngrep i EMK art 8 nr. 2. Om innholdet i begrepene generelt vises til Kjølbro LC side og Møse LC. Når det først legges til grunn at offentliggjøringen av skattelister på den måte og med de betingelser det skjedde rammes av pkt 1, mener retten at det nærmest automatisk også er "inngrep" i den forstand begrepet brukes i bestemmelsens nr. 2. Her må det tas hensyn

både til myndighetens egen offentliggjøring og hvordan måten det var gitt tilgang på ga mulighet for å bruke opplysningene på mange måter.

Det første vilkåret, at unntaket har hjemmel i nasjonal rett, er oppfylt. Det vises til gjennomgangen foran om reglene om offentliggjøring av skattelister.

Videre er det krav om at unntaket er nødvendig i et demokratisk samfunn av angitte hensyn nevnt i bestemmelsen.

Nødvendighetskravet betyr at det må være et tvingende samfunnsmessig behov, men her er det et forholdsviss vid skjønnsmessig adgang for de enkelte stater til å fastsette grensene. Det følger av det som er nevnt foran om statenes plikt til å sikre den enkelte borgers rettighet, men der er likevel grenser for skjønnnet. Spesielt vises til at tolkingen ikke kan være så vid at den går utover EMK. Om en stat skulle være uenig i en bestemmelse i EMK, kan ikke det omgås ved utvidende tolking, men man er henvist til å få regelen endret. I vurderingen av om det er tilstrekkelig grunnlag for unntak, må da det da legges betydelig vekt på de offentlige interesser, slik de vurderes av myndighetene. Spørsmålet her er i realiteten om ordningen som var i 2009 la for stor vekt på de offentlige interesser.

Slik tingretten vurderer det, er ikke offentliggjøring av skattelister i seg selv i strid med EMK art 8, heller ikke i elektronisk form ved sk. masseutsending. Hensynet bak offentliggjøringen er mange, som illustrering av skattenivå, at det andre i lignende situasjon betaler har betydning for aksept av ens egen skatt, kontrollen som ligger i det, hva enten det er betalt for mye eller for lite, at det letter kan avdekke økonomisk kriminalitet etc. Det vil også bidra til å avdekke eventuelle skjevheter i systemet, og for så vidt også, som tilfellet er her, svakhet i ligningsforvaltningen. Det er som nevnt myndigheten som i første rekke bestemmer detaljenc. Det som har interesse her, er bare om praksisen brøt EMK art. 8, og ikke hvilken praksis man bør velge av andre årsaker. Etter tingrettens mening har det da lite interesse her med en generell vurdering " for og imot" offentliggjøring av skattelister. I forlengelsen av dette antas også at det her har mindre betydning at det er lang tradisjon med offentliggjøring av skattelister. Det ligger i sakens natur at det kan ha betydning eksempelvis hvor lett tilgjengelige listene er, og der er det forskjell på om man må oppsøke et kontor for å se gjennom på papirlister, eller kan få dem gjennom masseutsending på internett/e-post.

Det kan heller ikke være i strid med art 8 at ligningsmyndigheten tilstiller listene til pressen. Skal hensynene som tilsier offentliggjøring ha noen betydning, må offentliggjøringen skje på måte som gjør listene tilgjengelige så pass enkelt at de blir brukte.

Selv om nødvendighetskriteriet i EMK art 8 nr. 2 hjemler offentliggjøring, ligger det etter tingrettens oppfatning likevel en skranke i det. Selv om det er vanskelig å unngå misbruk i

form av at opplysningene brukes på andre måter og eventuelt av andre, må det likevel være begrensning for det som rekkes videre enn hensynene tilsier.

I den konkrete vurdering her, mener tingretten at feilen ikke besto i offentliggjøringen, men i at det var sider som gikk lenger enn det som følger av "unntakskriteriene" i nr. 2. Spissformulert er det denne overskridelsen som er konvensjonsstridig, spesielt ved at det var mangelfulle rutiner i flere sammenhenger for å sikre borgernes vern der det er feil. Nå er det formentlig vanskelig å unngå enhver feil i slike lister, og det vil også være "feil" der klage fører til senere endring av ligningen, og enhver slik liste må leses med de forutsetningene. Det blir likevel annen type feil Berg var utsatt for. Myndigheten har for så vidt erkjent at praksisen var uheldig ved at det er innført andre regler som tar mer hensyn til det. Problemet kunne, slik Berg viser til, også enkelt ha vært unngått ved at offentliggjøringen i tid skjedde noe etter at skattyter selv hadde fått oppgaven. Slik forsinket offentliggjøring ville være uten betydning for de hensyn som begrunner unntaket "nødvendig i et demokratisk samfunn." Alternativt kunne det enkelt også ha vært gjort ved at mottaker som la oppgaven ut på eget nettsted, pliktet å rette endringer i listen, og ikke bare fikk en oppfordring om å gjøre det. Om oppfordringen ikke ble etterkommet, ble den uriktige opplysningen liggende så lenge listene lå åpent tilgjengelig, og det kan vanskelig ses noen samfunnsmessige hensyn som tilsa det. Heller ikke hensynet til ytringsfriheten i art. 10 kan begrunne mangel på bedre kvalitetssikring av opplysningene i skattelisten. Ytringsfrihetsbestemmelsen kan rett nok tillate offentliggjøring på annet grunnlag, men det er ikke tale om det her.

Retten mener at ordningen gikk lenger enn behovet tilsa. Kombinasjonen av mangelfulle krav til korrigerende og til hvor lenge listene lå offentlig tilgjengelige har eksempelvis betydning. Skattemyndighetens egen liste var tidsbegrenset til 1 år. Det rettslige aspektet kan illustreres ved EMD-avgjørelse i 1997 (Z mot Finland) som gjaldt en annen type forhold; straff for å ha utsatt andre for HIV-smitte. Det ble akseptert at art 8 ikke var krenket ved at opplysninger i helseregistre ble viderebrakt til politi og domstol, men det ble konvensjonsstrid når vernet forsvant ved at opplysninger ble tilgjengelig videre, ved at de ble tatt inn i dommen, og at taushetsplikten for de helseopplysningene som var kommet fram under straffesaken, opphørte etter 10 år. Selv om sakstypene ikke er sammenlignbare, er det likevel tale om et tidsaspekt som gjelder vidt forskjelligartede forhold; at selv om tilgangen til opplysningene ikke er i strid med art 8, kan det likevel bli konvensjonsstrid dersom de personlige opplysningene ikke håndteres på tilfredsstillende måte (i forhold til

art 8) i framtiden. I Bergs tilfelle ville mangelfull plikt til retting og tidsbegrensning i tilgjengelighet i praksis kunne føre til framtidig sementering av feilen.

Tingretten mener følgelig at offentliggjøringen og tilgjengeligheten her skjedde på en måte som gikk videre enn det de samfunnsmessige hensyn i EMK art 8 tilsa. Når Berg har vernet etter nr. 1 i EMK art. 8, og den nevnte overskridelsen gjør at unntaksbetingelsene i nr. 2 ikke er til stede, blir det brudd på Bergs rettighet etter art 8. Han får da medhold på sitt atter subsidiære grunnlag.

Etter tvl § 20-2 får Berg også medhold i kravet på dekning av sakskostnader.

Lagmannsrettens kjennelse avgjorde det som var påløpt til da, slik at det nå bare er aktuelt med dekning av senere utgifter. Advflm. Lie har levert omkostningsoppgave på kr. 60.750,- inkl mva, i helhet salær Oppgaven legges til grunn.

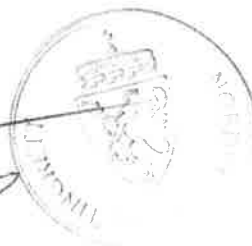
DOMSSLUTNING

1. Skattedirektoratets utlevering av opplysninger om Dagfinn Bergs ligning for 2009 skjedde på måte slik at deler var brudd på hans rettigheter etter EMK art. 8.
2. Staten v/ Finansdepartementet betaler innen 2 -to- uker fra forkynning av dommen til Dagfinn Berg 60.750,- - sekstitusensjuhundreogfemti- kroner inkl. mva til dekning av saksomkostninger.

Retten hevet

Helge Lillebø

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker

Reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 om anke til lagmannsretten og Høyesterett regulerer den adgangen partene har til å få avgjørelser overprøvd av høyere domstol. Tvisteloven har noe ulike regler for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger.

Ankefristen er én måned fra den dagen avgjørelsen ble forkynt eller meddelt, hvis ikke noe annet er uttrykkelig bestemt av retten.

Den som anker må betale behandlingsgebyr. Den domstolen som har avsagt avgjørelsen kan gi nærmere opplysning om størrelsen på gebyret og hvordan det skal betales.

Anke til lagmannsretten over dom i tingretten

Lagmannsretten er ankeinstans for tingrettens avgjørelser. En dom fra tingretten kan ankes på grunn av feil i bedømmelsen av faktiske forhold, rettsanvendelsen, eller den saksbehandlingen som ligger til grunn for avgjørelsen.

Tvisteloven oppstiller visse begrensninger i ankeadgangen. Anke over dom i sak om formuesverdi tas ikke under behandling uten samtykke fra lagmannsretten hvis verdien av ankegenstanden er under 125 000 kroner. Ved vurderingen av om samtykke skal gis skal det blant annet tas hensyn til sakens karakter, partenes behov for overprøving, og om det synes å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket eller ved behandlingen av saken.

I tillegg kan anke – uavhengig av verdien av ankegenstanden – nektes fremmet når lagmannsretten finner det klart at anken ikke vil føre fram. Slik nekting kan begrenses til enkelte krav eller enkelte ankegrunner.

Anke framsettes ved skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Selvprosederende parter kan inngi anke muntlig ved personlig oppmøte i tingretten. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater inngir muntlig anke.

I ankeerklæringen skal det særlig påpekes hva som bestrides i den avgjørelsen som ankes, og hva som i tilfelle er ny faktisk eller rettslig begrunnelse eller nye bevis.

Ankeerklæringen skal angi:

- ankedomstolen
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hvilken avgjørelse som ankes
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det krav ankesaken gjelder, og en påstand som angir det resultatet den ankende parten krever
- de feilene som gjøres gjeldende ved den avgjørelsen som ankes
- den faktiske og rettslige begrunnelse for at det foreligger feil
- de bevisene som vil bli ført
- grunnlaget for at retten kan behandle anken dersom det har vært tvil om det
- den ankende parts syn på den videre behandlingen av anken

Anke over dom avgjøres normalt ved dom etter muntlig forhandling i lagmannsretten. Ankebehandlingen skal konsentreres om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet og tvilsomme når saken står for lagmannsretten.

Anke til lagmannsretten over kjennelser og beslutninger i tingretten

Som hovedregel kan en *kjennelse* ankes på grunn av feil i bevisbedømmelsen, rettsanvendelsen eller saksbehandlingen. Men dersom kjennelsen gjelder en saksbehandlingsavgjørelse som etter loven skal treffes etter et skjønn over hensiktsmessig og forsvarlig behandling, kan avgjørelsen for den skjønsmessige avveiningen bare angripes på det grunnlaget at avgjørelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan bare ankes på det grunnlaget at retten har bygd på en uriktig generell lovforståelse av hvilke avgjørelser retten kan treffe etter den anvendte bestemmelsen, eller på at avgjørelsen er åpenbart uforsvarlig eller urimelig.

Kravene til innholdet i ankeerklæringen er som hovedregel som for anke over dommer.

Etter at tingretten har avgjort saken ved dom, kan tingrettens avgjørelser over saksbehandlingen ikke ankes særskilt. I et slikt tilfelle kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Anke over kjennelser og beslutninger settes fram for den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anke over kjennelser og beslutninger avgjøres normalt ved kjennelse etter ren skriftlig behandling i lagmannsretten.

Anke til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Slikt samtykke skal bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. – Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta til behandling anker over *kjennelser og beslutninger* dersom de ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller den i det vesentlige reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelse og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.